

EKSAMI TEEMAD 2003/2004

EESTI AJALUGU

1) Eesti ajaloo perioodid, üldiseloostus ja pöördepunktid

a) Võimude vahetumine ja haldusjaotuse muutumine (kuni 1991.a).

Antud teema eeldab, et õpilased teavad, missugused sündmused viisid Eesti ala ühe valitseja või valitsejate alt teise või teiste valitsejate alla ja mis selle tulemusel muutus (Muistne vabadusvõitlus, Liivi sõda, Poola-Rootsi sõjad, Põhjasõda ja maailmasõjad). Iseseisvumine, okupatsioonid ja taasiseseisvumine (eeldused, põhjused, hinnangud).

Eksamiküsimuste koostajad ei eelda üksikasjalist sõdade käigu teadmist. (Võimude vahetumine ja haldusjaotuse muutmine võib olla põhjustatud muudest sündmustest, nt. ülestõus, revolutsioon. Teema eeldab vastava ajajärgu sündmuste mõistmist rahvusvahelises kontekstis.)

Eksaminand peab oskama analüüsida kaardil leiduvat teavet, iseloomustada administratiivse jaotuse muutmist.

b) Eesti keskajal (1227- 1558).

Eestlaste allajäämise põhjused muistses vabadusvõitluses. Jüriöö ülestõus (põhjused, tagajärjed). Keskaja Eesti ühiskond. Feodaalsuhted, talurahva õigusliku seisundi muutumine. Keskaja linnad ja kaubandus. Katoliikluse ja reformatsiooni mõju Eesti vaimuelule, Eesti keskaja kultuuri põhijooni (haridus, kirjasõna, ehituskunst).

2) Eesti 1917-1941.

a) Eesti iseseisvumine.

Eesti iseseisvumise eeldused (olukord maailmas, Venemaal, ja Eestis). Autonoomia. Maapäev. Enamlaste võimuhaaramine. Eesti Vabariigi väljakuulutamine. Saksa okupatsioon. Vabadussõda (põhjused ja tulemused). Asutav Kogu. Tartu rahu.

b) Eesti Vabariigi areng.

Maareform. 1920. aasta põhiseadus. Suur kriis (majanduslik, sisepoliitiline, põhiseaduslik). Vabadussõjalaste liikumine. 1934. a. riigipööre. Vaikiv ajastu. 1938. a. põhiseadus.

c) Kultuuri areng.

Teadus, haridus, kirjandus, muusika, kujutav kunst, sport. Kultuuripoliitika. Olulisemad kultuurisaavutused.

d) Eesti Teise maailmasõja algul.

MRP. Baaside leping. Eesti okupeerimine ja annekteerimine Nõukogude Liidu poolt. Esimene nõukogude aasta.

ÜLDAJALUGU

1) Rahvusvahelised suhted 20. sajandil (1991. aastani)

Suurriikide sõjalised liidud 20. sajandi algul. Esimese maailmasõja tulemused. Muutused maailma poliitilisel kaardil. Rahvasteliit. Versailles' süsteemi lagunemine, lepituspoliitika. Müncheni konverents. MRP.

Teise maailmasõja sõdivad pooled. Atlandi harta. Potsdami konverents.

Teise maailmasõja tulemused. Külma sõda. Trumani doktriin, Marshalli plaan. Kriisid ja kriisikolled külma sõja ajal: Berliini blokaad, Korea sõda, Ungari ülestõus, Kuuba kriis, Praha kevad. Võidurelvastumine ja desarmeerimine. Helsingi protsess. Suhete uus teravnemine (alates Afganistani sõja puhkemisest 1979). Sotsialismileeri lagunemine.

2) Saksamaa ja Ameerika Ühendriigid 20. sajandil

a) Saksamaa:

Poliitiline ja majanduslik areng 20. sajandi alguses. Esimese maailmasõja tulemused. Weimari vabariik. Suure majanduskriisi mõju. Natside võimuletulek ja nende poliitika.

Teise maailmasõja mõju ja tulemused. Saksamaa lõhestamine pärast Teist maailmasõda (SLV ja SDV). Saksa majandusime. Berliini müür. Saksamaa taasühinemine.

b) Ameerika Ühendriigid:

Poliitiline ja majanduslik areng 20. sajandi alguses. Esimese maailmasõja mõju ja tulemused. Isolatsioonism. Majanduslik õitseng. Suur majanduskriis. Roosevelti uus kurss.

Teise maailmasõja mõju ja tulemused. Ühiskondlikud liikumised 1960. aastatel (noorsooliikumine, neegrite liikumine). Vietnami sõja mõju USA ühiskonnale. Reagani poliitika 1980. aastatel.

ÕPPEMATERJALID

- Adamson, J. Ant, M. Mihkelson, S. Valdmaa, E. Värä. Lähiajalugu. Õpik XII klassile. Tallinn, 2000, 2003.
- Adamson, S. Valdmaa. Eesti ajalugu gümnaasiumile. Tallinn, 2001.
- Fjodorov. XX sajandi ajalugu. Õpik gümnaasiumile. I osa: 1900- 1939. Tallinn, 2002.
- Fjodorov. XX sajandi ajalugu. Õpik gümnaasiumile. II osa: 1939- 2000. Tallinn, 2002.
- M. Laur, A. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II. Tallinn, 1995, 1996, 1997.
- Mäesalu, T. Lukas, M. Laur, T. Tannberg. Eesti ajalugu I. Tallinn, 1995, 1996, 1997.